

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

301 (№9371)

Вторник, 1973 чыл, декабрь 25

1925 чылда
үндөүрүлгөсүн.

Өртөө
2 көп.

ПАРТИЯ АКТИВИНИН ХУРАЛЫ

Дүүн Кызылдан Политиктиң чырымышкын бажымыга
партияның республика болгаш Кызыл хоорай активиниң ху-
ралы болуп өрткөн. Аңаа СЭКП ТК-ның декабрь (1973 чыл)
Пленумунун түннелерин болгаш партия организацияларын-
ның сорудаларын чугаалашкан.

Хуралга СЭКП обкомунун бирги секретары Г. Ч. Ширшин,
СЭКП Кызыл хоорай комитетинин секретары Ю. С. Путинцев, СЭКП
Барыш-Хемчик райкомунун бирги секретары Ш. П. Куулар,
«Тыва көдээ тудуг» трестин эргелекчи П. Ф. Нанауаров,
«Кызыл тудуг» тудуг эргелекчинин коллективтик бригадасы-
нын бригадир М. Д. Шивоваленко, ажилчы чоннар депутат-
тарынын Танды район Совединиң күөсөкчи комитетинин дар-
газы Н. М. Ак-ныс, офицер, В. А. Осин, СЭКП Бик-Хем рай-
комунун бирги секретары В. М. Евстигнев олар чүве чугаа-
лашкан.

Чүве чугаалаан эштер шунтузу-ла СЭКП ТК-ның декабрь
Пленумунун шийитинин, СЭКП-ның XXIV съездинин шийит-
теринин амыдалга боттангылар талашы-биле партия Топ
Комитетинин, оон Политбюро-нун ажил-чорудулазын ийи-
лелер чүгүлдүгүзүп, ол Пленумга СЭКП ТК-ның Чыгыне се-
кретары эш Л. И. Брежневтин чугаалаада абыттыгын чүгүл-
дери болгаш түннелерин бир үн-биле дөңсөөр.

Беш чыл планын күөсөдиринге Тыванын ажилчы чонна-
ры боттарынын салыштыгынын кирип турар дээрин
партия активиниң хуралыга дөңсөөр. Беш чылдың үш
чылдарынын ооналаларын республиканың үлүстүр бүдүрүл-
гелери пийитиш-биле ашар күөсөдир. Транспорттуң, туду-
ну ажилдаштары, чонун амыдал хандырылазынын
ишчилери чедикшиктерин чедип алган. Республиканын со-
воотарынын ажилчылары, колхозчулар база-ла биче өсөс
куш-ажылың тийгелдерин болгаш.

Хуралдың кыркычылери кол кичөөгөйин кылдымзан
чүгүлдери, үлүстүр болгаш көдээ ажил-агый бүдүрүлгелерин
чаа кураштырылар алдериңге, оон ажилчы улам ийи
бедиринин орустарын тыварыңче улап турганнар. Чижээ,
хову болгаш мал ажилчылар продукциянын көвүдериңге ар-
галарын аң-даа кошкып ажиллап турар. Оон уурдуна оларын
бүдүрериниң талашы-биле, ылаңгы тараа, аът, дук талашы-

биле беш чылдың контроль чуратгаларындан хожудап турар
чүгүл бар. Херек кырында оларын өрткөн үш чылда чечени
күртүгө саткан болдур, беш чылдың сөөлү ийи чыл дург-
туда мичаны саар ужурут. Ол болза партия, совет,
көдээ ажил-агый органдарындан көзөңгү бүгү ажил-ишчи-
леринин чер ажилынын културалын бедиринге, малды
темгерерин болгаш ажап тежерин экижидеринге үндө-
лөш, малдын хоораа чорунга үлүш шийитирип демсели
чорударын негеп турар. Көдээ ажил-агый бүдүрүлгелерин ий-
тесификацияларын, оон индустриалдык үндөңгө тургуза-
рыңче улаанышкынын түдүп ажилдап херек. Мурнакчы
дуржуланы болгаш эртемниң чедикшиктерин түдүп ийи-
тиштерин болгаш негедериниң кичээлериң төвүгө турар
ужурут.

Үлүстүр, транспорт болгаш тудуг организацияларын
ажылында үлүг чөтөстөр илереттинген. Чамдык бүдүрүл-
гелерин планда хожудап турар дерилерин бай ажиллап
турары-биле, күш-ажылың организацияларынын куу
болуп турары-биле, бүдүрүлгө болгаш күш-ажылың сагыла-
чурмуңуң куу дөңсөөлү турарындан ажил шаты койу-биле
йидирип турары-биле тайылбырлаштынар. Экономиканы баш-
карында чөтөстөр аң-даа бар, планын күөсөдир дөңс
удуртчуларын хандырылазын улам бедилер херек. Ажил-
агый болгаш култура тургузуушкунга партияңиң удурту-
галын стилин сайыраңгайдыларын, беш чылдың со-
ругаларын шийитирлерин тодаргай, ажил-херекчи
көөрүңүң өргөжөк чүгүлдэң чүве чугаалаан эштер дөңсөөлү
турганнар.

Партия активиниң хуралың бир үн-биле хүлэп алган
резолюциясында СЭКП ТК-ның декабрь (1973 ч.) Плену-
мун түннелерин бүрүнү-биле чүгүлдүгүзүп көргөп, беш чыл-
дың тодарыңкың дөңсү чылымын планынын чедикшикниң
боттангылар талашы-биле хемчеглерин айткан. Ол болза
СЭКП-ның XXIV съездинин шийиттерин болгаш тоску
беш чылдың ооналаларын чугаа чокка күөсөдирин хандырап
төдөө, бүгү чүдүлериң кыдырыңче республиканын ажилчы
товпарын кийтирген.

ПЛАН КҮҮСЕТТИНГЕН

Россия Федерациязының көдээ ажил-агый ишчилери со-
циалисттик чарышты калбарткаш, улус ажил-агыйның куру-
неге аът, сүт, чуура болгаш дук садарының чыл планынын
хуусаа бетинде күөсөткен. Республиканың колхоз, совхозтары
малының баш санын болгаш мал ажилының продуктуларын
бүдүрерин көвүдөткен.

Чедип алдыгын чедикшиктер колхозчуларның, совхозтар
ажылчыларының, тускай эртемнигерлериниң—көдээ ажил-
агыйның бүгү ажилдашчыларының шудугу ажил-ишчинин,
партия, совет, көдээ ажил-агый белеткел органдарының,
профсоюз, комсомол организацияларының политиктиң, орга-
низакчы улуг ажилды чорутканының түңгелер болган.

Республиканың колхоз, совхозтарында мал кыштаглаашкы-
нын үлгүлүг эрттери, тоску беш чылдың дөңсү чылында
мал ажилының продуктуларын бүдүрүп, белеткээрин көвүд-
дир дөңс социалисттик чарыш калбарган.

(СЭТА).

Н. В. ПОДГОРНЫЙ РИГАДА БАРГАН

РИГА. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Политбюро кижигү. ССРЭ-
нин Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы эш Н. В. Под-
горный декабрының 24-те Ригага чед берген.

Вокзалга Н. В. Подгорныйн Латвиянын КП ТК-зынын
бирги секретары А. Э. Восс, Латвия ССР-нин Дээди Совединиң
Президиумунун Даргазы В. П. Рубен, республиканын Мини-
стрлер Чөвүлелиниң Даргазы Ю. Я. Рубен, Латвиянын КП
ТК-зынын бюро кижигүннери болгаш кижигүнүгө кандидат-
тар, Латвия ССР-нин Дээди Совединиң Президиумунун Дар-
газынын орадакчылары, республиканын Министрлер Чөвү-
лелиниң Даргазынын орадакчылары, республиканын, Рига-
нын партия, совет органдарынын удуртчулары, ажилчы
чоннарынын төлөөкчилери уткаан.

АРМЕНИЯ-БИЛЕ ТАНЫШКАН

ЕРЕВАН. (СЭТА). Мурнуу Вьетнамын хостаарының на-
ционал фронтунун ТК Президиумунун Даргазы, Мурнуу
Вьетнам Республиканың Револүстүг Түр чазаның Сүмө-
лөжлөгү Чөвүлелиниң Даргазы доктор Нгуен Хыу Тхо баш-
тап Мурнуу Вьетнам Республиканын төлөөкчери Армян
ССР-биле танышарын уламчылаан.

Аалчылар Ереванын көрүп чораша, В. И. Ленин аттыг
шолдо ол багытчының тураскалыга, ССРЭ-ниң тургу-
тулганын 50 чыл оюнга алдар кыдыр тургускан турас-
каал суургалыга чораша, «Армбун» музейге олар Ереван-
ның төөгүзү-биле танышкан.

МВР-ның төлөөкчери Октемберян районунун Ленан аттыг
колхозунуң коллективниң эртем өңүктөрине деп хүдүлөп
уткан. Аалчылар чыдылгалыг ногаз ажил-агый-биле,
колхозтук ажил-ишчилериниң амырал-чуртталашы-биле
танышкан.

Армян ССР-нин Дээди Совединиң Президиумун болгаш Ар-
мян ССР-нин чазат төлөөкчери алдар кыдыр хүдүлөк шай-
лап тургускан.

Шайлаалга совет таладан Армениянын Компартиязының
ТК-зынын бирги секретары А. Е. Кочиян, Армян ССР-нин
Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. Х. Арутюнян,
республиканын Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Г. А. Ар-
зуманян болгаш өскө-даа албан кижилери келген.

Шайлаалга Н. Х. Арутюнян болгаш Нгуен Хыу Тхо чүве
чугаалаан.

«СОЮЗ-13»: УЖУДУУШКУН ҮРГҮЛЧҮЛЕВИШААН

УЖУДУУШКУН БАШКАРАТ ТӨП. (СЭТА). «Союз-13»
космос кораблиниң дөңсүлүсү ужудуушкун кылдып келген
өзүнчү дүргүдө чуратканын бойду аайы-биле аянып
булуш-хөвөрлерин база хундус костур барамын спектрограф
дүзүш-биле чурука тирттирган. Оа шендел чур дугайында
эртемниң болгаш улус ажил-агыйның күөл-сонургалыга
дүштүр бойду аймаан, бойду кураштырыларын шийитерин
уламчылаар бооп турар.

«Орион-2» телескоптар системаның дузасы-биле астро-
физика шийителерин күөсөдип чораша, Пётр Климу биле
Валентин Лебедев 52-ги болгаш 53-кү долганышкын эрттир-
ген ужудуушкунга чүлү-бүрү сымдык хөлбөдөрлөң сым-
дык спектрлерин чурука тирттирарын үргүлчүлөш.

Корабльден дамчыган телескоптар репортажтарының бир-
ээсинге космонавтылар ужудуушкун үзүндө эрттирп турар
астрофизика шийителериниң кол улаанышкынын болгаш
сорулгаларын телескопчуларга чугаалап берген,
оларын «Орион-2» аппаратураның тургузуу-биле таныштыр-
ган.

Декабрь 22-де эртен космонавтылар откуп келген, чөмө-
ген, медицина хыналдазын эрттирп, 8 шакта ажилдап бер-
ген. Хундус аймак ол хүнге оонаштыр төлөөкчиге эртем
шиителерин күөсөткен. Москваның 21 шак 15 ми-
нуттада корабль Совет Эвлининиң девискээринден радио ха-
рылаалыга кестүр зоадаан ажиталы берген.

Эштер Пётр Климу биле Валентин Лебедевиниң бадыан
эки. «Союз-13» космос кораблиниң системалары чогулмалыг
ажылдап чоруп. Ужудуушкун үргүлчүлөп турар.

ЧУРУКТА: «Союз-13» корабльниң командири П. И. Кли-
му биле борт-инженер В. В. Лебедев олар Кызыл шолдо.
А. ПУШКАРЕВТУК ФОТОЗ.

СЭКП-ның XXIV съездинин

партия ТК-ның бот дөңсөөлүгү Пленумунун шийиттериниң
ийишкыларын күөсөткөш, районнарың партия организа-
циялары организакчы болгаш политиктиң ажилын дөңсөөлү
бедилер, көдээ ажил-агый бү-
дүрүлгелерин удуртп башкарап,
беш чыл планын күөсөдиринче
коммунистерин болгаш бүгү
ажыл-ишчилерин күжүн бо-
билдээстөр талашы-биле өй
талашы. улуг ажилды чоруду-
п турар. Партия эге органи-
зацияларынын дайымын ар-
ганын, оларын организакчы
база башкарыңчы болу дика
өскөн болгаш бүдүрүлгө чо-
рудугузыңче, социал-агый-
рал айтырыларын олар
чам хандып кирип турар
алган. Партиянын XXIV
Танды район конферен-
циязыга ол бүтүчү дугайын
ла шыгың партияңиң чугаа-
лашкан.

Конференцияга партия рай-
комунун өтөт илеткелчи кы-
ган, райкомунун бирги сек-
ретары Г. А. Заркевич-лаа баш
саал-оон берген делегаттар-
лаа районун партия органи-
зациязын хой талашы
ажыл-чорудулазын хандып
аналитизирген. Өтөт илетке-
лге болгаш саналдаа совхоз-
тарда партия организацияла-
рынын ажил-чорудулазын
дугайы база көдээ ажил-агый
бүдүрүлгелерин айттырылар
үлүг чөмүл элээн. Хой-хой
патогенналардан партиянын
политиканын, оон шийиттер-
лериниң күжүл боттангылар
чалыры, коллективтериниң да-
йымын оонаштырылар апар-
ган. Оларга ССРЭ-нин 50 чылды
аттың. С. К. Тока аттың. «Ре-
волюциянын чалбыңы» сов-
хозтарда болгаш өскө-даа чер-

Үениң негелделеринге дүүштүр ажилдаар

(Партияның Танды район конференциязындан)

гаж курунеге планда ажы-
8,1 тонна дүктү саткан. Беш
чылдың баштыгы үш чылдың
да ажил-агый орулгалыг
ажылдаан.

Конференцияга дөңсөөлү
айтырыларын күжүн бо-
билдээстөр талашы-биле өй
талашы. улуг ажилды чоруду-
п турар. Партия эге органи-
зацияларынын дайымын ар-
ганын, оларын организакчы
база башкарыңчы болу дика
өскөн болгаш бүдүрүлгө чо-
рудугузыңче, социал-агый-
рал айтырыларын олар
чам хандып кирип турар
алган. Партиянын XXIV
Танды район конферен-
циязыга ол бүтүчү дугайын
ла шыгың партияңиң чугаа-
лашкан.

Конференцияга партия рай-
комунун өтөт илеткелчи кы-
ган, райкомунун бирги сек-
ретары Г. А. Заркевич-лаа баш
саал-оон берген делегаттар-
лаа районун партия органи-
зациязын хой талашы
ажыл-чорудулазын хандып
аналитизирген. Өтөт илетке-
лге болгаш саналдаа совхоз-
тарда партия организацияла-
рынын ажил-чорудулазын
дугайы база көдээ ажил-агый
бүдүрүлгелерин айттырылар
үлүг чөмүл элээн. Хой-хой
патогенналардан партиянын
политиканын, оон шийиттер-
лериниң күжүл боттангылар
чалыры, коллективтериниң да-
йымын оонаштырылар апар-
ган. Оларга ССРЭ-нин 50 чылды
аттың. С. К. Тока аттың. «Ре-
волюциянын чалбыңы» сов-
хозтарда болгаш өскө-даа чер-

айларын дүргүдө ийиш-
биле 25 муң ажыг баш мал
өлтүп чиккен болгаш оорлап,
самчыгдаларын. Оон түнө-
лөш район 3760 тонна этти
чедип алган. «Россия» совхоз-
та, «Коммунизм» херал-
колхозта малдың продуктулу
дык чывыс, оон ужурунда ол
ажыл-агыйлар бо талашы-биле
планын ооналаларын күөсө-
төп келген.

Районун ажил-агыйлары
мал чөмөрүнүн белеткелге
сөөлүг чылдары кичээлери
салып турар-лаа, сиең белет-
кээр планын 70—80 хуу күө-
сөтүп, сикос салып планын
күөсөдир келген болгаш ку-
кураа база чыгыс болгаш
хой чылдыг сиеңер тарыла-
чыг дөңсөөлү кичээлери сал-
байн турар.

Илеткелчи болгаш делегат
тур ажил-агый болгаш кул-
тура тургузуушкунун кыды-
лаа айттырыларын дугайын
чугаалап турган, кижилер-
биле, калдар биле ажил-
ды кичээлериң төвүгө тур-
гусканнар. СЭКП райком бол-
гаш партия эге организация-
лары калдар-биле ажилды
экижидерин чамдык кичээлери
сыйып турар апарган. Биз-
иңгиз районда Социалисттик
Күш-ажылың — Малдылар
У. А. Бавун-оол, В. О. Янчат
база 100 хойга оонаштыр
120-ден 137 чедип хураган ал-

мунун даргазы А. Ш. Амбар-
жи, «Республиканың чалбы-
ны» совхозтук директору
О. П. Чыева, Көдээ ажил-
агыйның дүргүлүг станция-
зының директору В. С. Сала-
иң болгаш өскө-даа делегат-
тар айткан. Илаңгы республи-
канын Совхозтарынын бүдү-
рүлгө каттыжымын оонашты-
лаа Көдээ ажил-агый мини-
стерствунун специалистери
чер-черге боттүг дузанын чөм-
лөш чыгырыга өйкөжип
турар деп, эш Чыева чөптү-
биле шүүтүмүздү.

Партия-организакчы бол-
гаш идеолоттук ажилды дугайын
конференцияга бүтү
талашы чугаалашкан. Партия-
нын XXIV съездинин сонда
чер-черде парткомнарың,
эге организацияларын дайы-
чы ар-ганын оонаштыр бөдөн,
олар ажил-агый болгаш амырал-
чуртталаны айттырыларын
хандып кирип турар апарган.
Даяндырган ажил-херекке
коммунистерин ийишкел, ха-
рыскалыг бөдөн. Ол бүтүгө
партакомнистериниң солтү-
күнү күлү ийишкел болган.

Оон-биле кады СЭКП райко-
мун организакчы, агылаңы
болгаш пропаганда кылды-
терин эргелекчилери партия-
нын бригада, форма база пех
организацияларын довар
баар, оларга кошкып дузалал
турарын, ВЛКСМ райкомунуң
ажылынын стилинде чөтө-
стерин чамдык делегаттар кы-
лин-биле шүүтүмүздү. Көв-

Партия райком, райкүүс-
комунуң көдээ ажил-агый эр-
гелекчи специалистер-биле до-
ктаамал тодаргай ажилды чо-
рудар ужурут дээрин Кур
чер көдээ Совединиң күөсө-
ткөн.

Бизинг болжол партком
болгаш оон бюро кижигүн-
нерин ажил-агый айттырыла-
рыңче, бүдүрүлгө коллектив-
териниң кичээлери колдатып,
чонун амырал хандырыла-
зынын, салдык организацияла-
рынын ажилын эки оварын
көрбөй турганын хуралга
савал берген коммунистер
чөптү-биле шүүтүмүздү. Аңаа
хандырыштыр комби-
наттын ажилын хандырыла
кылдыңче соодуучулар сеп-

текчел эш В. Гавриловтук
саналы черле шың.

Амырал хандырыла-
зын карында ажилдап ту-
рар организацияларын ажи-
лыңче болгаш ол коллективтер-
иниң партия организациялары-
нын хураңың өстүрерин
өтөтүгү үнүң дүргүдө пар-
тком чогуру кичээлери сал-
бан. Бизинг коллективте
350 ажыг кижилер бар, а 1972
чылда коммунистер чүлө 7 ки-
жи тураруус. Начальникте
егелээш удуртп ажилдап
чыгарыш шүүтүп, булга-
тария аппаратынын хандыры-
лаңы ажилдашчылар партия
кежигүчү эвас эштер турган
Оон түнөңдө ол эштерин
башкы кижилер 10 муң ажыг
рубльдиң оор-самчыгдалы
кылгаш, шийитиргенер.

Чая согулар партерком орга-
низация, коллектив бүрүтүг
партияңиң салалары дөңсөөлү
чедип ал, коммунистериң
улашкык бүрүтүг апарла-
чы ролон бедилер дөңс негел-

С. МААДЫ,
«Шының» тускай корр.

КОММУНИСТЕРНИН АВАНГАРДЧЫ РОЛЮ

(Ак-Довурак хоорайның коммунистериниң отчет-сонгулдалыг хуралындан)

«Тыва даг-дүгү» тудуг эр-
гелекчи парткомунун болгаш
Ак-Довурак хоорайның партия
организацияларын өтөтүгү
үнүң дүргүдө боттангылар
чорудуп келген ажилды
хоорайнын коммунистери чоок-
таа чаз болуп эртен отчет-со-
гулдалыг хуралыңа ханды-
биле сайгарып чугаалашкан.

Ак-Довурактын тудугула-
ры база үлүстүр бүдүрүл-
гелерин ажилчылары болгаш
инженер-техниктиң ажилла-
чылары тоску беш чылдың
планын ооналаларын оон
баштайгы чылдаан эгелээш
чедикшиктерин боттангылар
келген. Өрткөн үш чылдарын
дүргүдө үлүстүр бүдүрүл-
гелерин ийишкел чөмөлээш 26 хуу,
а күш-ажылың бүдүрүлгү
24 чыг өскөн.

Үлүстүр продукциянын бүдү-
реринин болгаш сайгары-
нын талашы-биле беш чылдың
өрткөн үш чылдың планы
хуусаа бетинде, 1973 чылдың
ноябрь 20-де күөсөткөш бол-
ган 1 млн. 862 муң рубльдиң
продукциянын планда ажы-
сайгарган. Капитал салыш-

кынарың хемчээл бо үениң
дүргүдө 23 катал өскөн
болгаш 12 млн. ажыг рубльдиң
кол фондуларын ажилдаа
кириген.

Парткомунуң база тус-тус
партия организацияларын
бүдүрүлгелерин ажилчы чорун
бедирлерин, ажилчы чонна-
рын орутуңга социалисттик
чарышты дөңсөөлү организаста-
рынын айттырыларынче до-
ктаамал кичээлериң салып
келгенин түннелде бо болгаш
өскө-даа чедикшиктериниң че-
дил алдыгың партерком се-
кретары эш В. Бакулин бол-
гаш санал берген коммунистер
демсөөлөш.

Бүдүрүлгө коммунистер-
ниң авангарды ролу өскөн.
Партком кижигүчү тудугу
Д. Калал-оолдуң, слесарь
Н. Поповтун бригадалары,
арыгала фабрикасында Д. Дү-
кен-оолдуң элээш «Беш чыл-
да» — 4,5 чылда деп хийги-
рының эгелекчилери болган.
Оларын ол патриоттук эге-

лөшкынын хайы-лаа алырын
бүдүрүлгө коллективтериниң
биле дөңсөөлү.

Амгы үдө Ак-Довуракта
22 коллективтик кижигүннери
бүрүнү-биле база 40 чолотын
«Беш чылда» — 4,5 чылда деп
хандырылар аңаа-биле
ажылдап турар. Күш-ажылы
коммунистерин «Бү-биле көөрү-
лөш шийителеринде 74 коллек-
тивтер, бригадалар, элечтер
болгаш улашкылар хазар гүл-
тунган. Ол эг дөңс 2284 кижиги
демсөөлү турар, а 1200
кижи хийи ол атты чедип ал-
ган.

Амгы үдө 1974 чылга ут-
куштуп алган планын күө-
сөткөн элээш демсөөлү бүдүрүл-
гө улашкык бүрүтүгө калбар-
ган. 1962 ажыг хуула ком-
плектиг планын чогадып ал-
ган ажилдап турар.

Техниктиң дөңсөөлү дөңс
ажылың даг-дүгү комбинат-
та чере эки түргүтүгүңүн
хуралдан демсөөлөш. Бича-
гаш бо коллективтик республи-

ролон бедилер соруда-биле
ажык коммунистерниң школа-
зын парткомун чыныла ор-
ганизастаан. Аңаа чыл бүрүл-
гө 40—45 кижиги өөренип турар.
Парткомун ажилында бо
практика эки үр-түңдүлө
берип, анык коммунистер
партия организацияларын
дайымы шийткөөн бедилкен.

Партия кижигүннере чаа
кирген коммунистер машинист
М. Уйукулда, эми В. Стар-
иңгиз, экскаваторщиктер А.
Чахиров, М. Ким-оол, чола-
чылар Ч. Адыг-оол, Г. Зайша
болгаш оон-лаа өскөр чөмө
бүдүрүлгелерин мурнакчылар
бооп турар эвес, партияңиң
лазалаларын ак сепкал
күөсөдип, коллектив кижигүн-
нерин планын ооналаларын
күөсөдиринче мобилизастап,
хый-иштинин чорун-чурун
айтырыларын ийишкел
кыдыр турарлар.

Партия документиңин со-
дууруга белеткелдиң болгаш
оон чоруп турарын эми үдө

деня күштелдирер ужурут-
деп ол чугаалаан.

Политиктиң болгаш эконо-
миктиң өрөдөңгөңиң шынары
экижидер, хуралдар чымын
эвээстөш, хуралдар чымын
доктаал, шийиттериниң күө-
сөткөн, организастарын, ко-
рум-чурум камгалалын болгаш
кижидаңгы ажилын күштел-
дирерин хуралга санал берген
коммунистер Х. Мамедов,
Н. Кукашев, И. Кызыл-оол,
Н. Савин болгаш оон-лаа өскөр
кемел демсөөлөш.

Ак-Довурак хоорайның ком-
мунистери отчет-сонгулдалы

КӨРҮЛДЕНИН ТҮҢНЕЛИ

Эрткен дыштанар хунда республиканын хөгжүм-шин театрына дөрт хун үргүчүлөп келген, найысылалдык буюрулгелериниң болгаш албан организацияларының бот-тывынгыр уран чүүл коллективтериниң көрүлдезиниң шилитинген түңнел концерти болган. Зал долдур олурупкан кызылчылар номер бүрүзүнүң күүселдези дээш сеткил ханышышым-биле адыш часан, боттарының чурттап турар хоорайында хоомай эвес талантыгылар барынга чоргаарланып турганар.

Түңнел концерти «Энергетик» Күлтура бажычынын Нина Медведевага адууркан нити ыр болуу «Ынак партиялыска алдар», «Дазылыска черде» деп ырлар-биле эгелзэн. «Партия бистик башкарычымыс» деп девизтик бо көрүлдезиниң түңнел концертинге нити-биле аңгы-аңгы коллективтериниң 33 номерлери кирген. Олар шилитинген болганда ун номерлерге хамаарыштыр чүгле манталганыч сөстөрүн чугаалап болур. Оларның иштинден Кунгуртук суурдан келген С. Мунзуктун сыгытырарын, алгы заводунуң төлээзи Е. Ванькованын С. Островойнуң «Ава» деп шүлүгелрин номчаанын, «Шын» солун редакциясынын коллективинден М. Мамыинов хомуска ойнаанын, телевидение болгаш радио комитетиниң бот-тывынгыр артизи В. Шашковтун «Ак-көк хемниң кижилери» деп кинода Мергенниң ырын күүсеткенин, эмнелге ажилдачыларының ырлаан ырларын дээш, өскөндө номерлериниң бедик деңгелге күүсеткенин демдеглээр умурлуп.

Шилитинген номерлерниң концерти доозулганынын соонда, көрүлдезиниң организациялар дарагы Е. Д. Ууракина жюри дарагы А. Панова сас берген. Жюри дарагы көрүлдезиниң изандыг байдалга эртенениң дугайын сайгарып чугаалаан.

«Партия бистик башкарычымыс» деп девизтик бо көрүлде бедик идеяныг уткынарга эртен болгаш бот-тывынгыр уран чүүлге чоңук сонургалы күштелип, чаа-чаа талантылар илерзэн. Ону нити-биле көрүлдеге киришкен 20 коллективтериниң 800 киржикчилери бадытнаан. Эртенки чыгыс көрүлде бедик деңгелге күүседип турар номерлериниң тематика болгаш уткынарга, күүселде талазы-биле өзүлдези бедизин. Манда чиккен кылдыр эмнелге ажилдачыларының, «Энергетик» Күлтура бажычынын, агроимлабораториянын, телевидение болгаш радио комитетиниң коллективтериниң концерттерин чугаалап

болур. Алгы заводунуң коллектив бо чылын чаа-ла көрүлдеге киришкен-даа болза, багаш эвес ойнаанын демдеглээр умурлуп дээрзин жюриның даргазы чугаалаан.

Республика көрүлдезинге райондардан кээп турар коллективтерге деңгелге, хоораның бот-тывынгыр уран чүүлү оожум хөгжүп турарын бо көрүлдезиниң соонда чугаалап болур. Нити ырларын хөй үн-нерге күүсетпейн турар. Комсомолчу болгаш классиктиг ырлар программаларда ховар кирип, күүселдениң шынары профессионалчызын турары хомуданчыг. Даг экспедициясынын, «Энергетик» Күлтура бажычынының, эмнелге ажилдачыларының коллективтеринден аңгыда тускай оркестрлериг черден чоң болган. Ол шыкаш улусчу хөгжүм херекселдери, уран номчулгалар база-ла өзүлзү.

Республика типографиясы — хоорайда улуг коллективтериниң бирээзи. Ындыг турбужа оон өзүлзү кижиги киришкениг, сула белеткелдик концерт келгенин демдеглээр апар. «Тыва тудук» трестин, № 1, 2 АТБ-лериниң бот-тывынгыр артистери бо чылын көрүлдеге шуут киришкенин канчап-даа шын эвес. Ол шыкаш кайы-даа коллективтерде чаа, чогадыкчы диялзш-кинерини шоолуг-ла кылбайн турары харааданчыг. Ынчангаш бот-тывынгыр уран чүүлүд улам сайырадыр дээш коллектив бүрүзүнге боттук ажилдарын партия, проф-эвилел болгаш ында ажилдап турар уран чүүл адууртукчулары холга алыры күзөн-чиг.

Көрүлдеге бирги чери эмнелге ажилдачыларынын, ийгижин «Энергетик» Күлтура бажычынын, үшкүзүн агроимлаборатория база телевидение болгаш радио комитетиниң коллективтери алган дээрзин жюриның секретары С. Скорыхтың аңгыда, дипломнары болгаш эртенкиг шаңналарды тыыскаан. Дараа-зында нити ыр, ийи-чаңгыштыр ырлары, танчы, ыры-хөгжүмүгүр ансамблдер, улусчу хөгжүм херекселдериниң айы-биле база түңнелде үмдүргөн. Манлар айы-биле тиенкелчирге бирги, ийги, үшкү чергени дипломнарын тыыскаан. Оон аңгыда эки ийи-хөп дээш, алгы заводунун, Садыг министрствозунуң базазынын, Кызыл садыгнын коллективтеринге база-ла дипломнары тыыскаан. Ол шынаш көрүлдезин хөй сангыг киришкенин хундулел бижиктер болгаш эртенкиг белетер-биле шаңнаткан.

В. СЕРЕН-ООЛ.

„САЯНЫН КЫЖЫ“

Республиканың «Спартак»

эки тура спорт нийитиле эртенки дыштанар хунда «Саянын кыжы» деп чамчал болгаш хаакка маннаарынын маргылаадын Тайга станция-зынга эрттирген. Анаа Танды, Бил-Хем райондарын, Хову-Аксиниң, педагогика институтунун, башкы училищениң, «Динамо» спорт нийитилениң шилдигер командалары киришкен. Нити-биле чире хаакчы күжүн, мергежилн тепешкен.

Субботада маргылаадын байырлыг ажилышкыны болган. Республиканың «Спартак» эки тура спорт нийитилениң даргазы Х. Л. Барапов хаакчыларга байыр чедирип, спортчу чедикчилериг болурун күзөөн.

Баштайгы хунда эр улустун

15 км, оолдарны 10 км, хер-рааженинни 8 км, уруглар-ны 5 километрге маннаарынын маргылаадын болган. Уругларын 5 километрге маннаары эгелзэн. Оларын ара-зында Бай-Хаактын, Хову-Аксиниң спорт школарынын өреникчилери — шыраак хаакчылар бар болду. Бо хем-чаага оон келген хаакчылар шаңналарды чер-лерин алырын көрүктүлөр баш бургунар чугаалап турдулар. Шына-ла, Хову-Аксиниң ортумак шко-лазынын сески класзынын өреникчиси Н. Пустыгашева 25, 22 минутта келгеш. Бирги чери алган. 3 километрге маннаарынын эртенки чылгы республика чемпиону Г. Бабинна (Хову-Аксини) ийити, Тандынын төлээзи М. Носкова үшкү чери эгелзэн. Оолдарнын

10 километрге чарыгында А. Макаров (Хову-Аксини) 38,17 минутта келгеш, шыларгаан. Улуг-Хемде Н. Чуруто, Хову-Аксинде С. Шадрин ийити, үшкү черлерин эгелзэн. Эр улустун он беш километрге чарыгы эң-не шытыг спортчу адашга болуп эркен. Чүге дээрге, ында республиканын эң шилдигер хаакчылары ержиңип турар. Танды районун төлээзи М. Григорьев темчээли 54,04 минутта маннааш, бирги чери эгелзэн. В. Ковалев (Хову-Аксини) баштайгы хаакчылан 16 секундта эгелзаш, ийити чери алган. Башкы училищенин төлээзи Н. Григорьев үшкү шаңналга чегеш. Херэаженинни 8 километрге маннаарында Э. Крыпина (башкы училищени) тергилзэн. Оон дараада чер-лерин Л. Кузнецова (уран чүүл

училищени), Т. Пивитина (Танды) олар алганар.

Маргылаанын ийи дугаар хунда эстафетадагы маннааш. 5х3 километриниң холуштак эстафетаның Хову-Аксиниң С. Шадрин, Н. Пустыгашева, А. Макаров, Г. Бабинна составтыг командалыг бири чери эгелзэн. Тандынын спортчулары ийити, башкы училищени үшкү чери алган. Херэаженинни 5х4 километрге эстафетаның педагогика институтунуң командалыг шыларгаан. Эр улустун 10х4 километрге эстафетаның башкы училщенинни Н. Санников, В. Чуруто, Ю. Зырянов, Н. Григорьев составтыг командалыг бири шаңналга четкен. Бирги чери алган спортчуларга турсаадыг белеткери болгаш «Спартак» эки тура спорт нийитиленин макталга бижиктерип тыыскаан. Ийити, үшкү черлерин эгелзэн хаакчыларга макталга бижиктерип берген.

Ийи хун үргүлчүлзөө хаакка маннаарынын маргылаадын түңнелде Кызылтын башкы училищенинни командалыг бири чери эгелзэн, шилдигер күбө-биле шаңналган. Танды, Хову-Аксиниң хаакчылары ийити, үшкү черлерин эгелзэн.

Бо маргылаада шыларгаан хаакчылар Сибирь зонамын хаакка маннаарынын маргылаада келер чылдын эгелзине кыржыр.

Т. ХЕРТЕН.

ЧУРУНТАРДА: уругларын 5 километрге маннааш үшкү турары: оолдарнын 10 км-га маннаарында бирги чери алган А. Макаров (Хову-Аксини); херэаженинни 8 км-га маннаарында тергилзэн Э. Крыпина (башкы училищени).

А. СОДУНАМНЫҢ ФОТОЛАРЫ.

Аңчы

кокпаларда

Аңгы уеде Тожунуң дегем-леринде 300 тире ачылар олук тыыжылган. Оларны чамалызы боттарының баштайгы олзаны эккеп турар апарган. Сымст-Хемниң ачылары бир өг-бүлө Саны биле Олар Чаражылдар 25, а оларның кожашы Ак Дамакан —10 кил чертерин олук хулээп алыр пунктта дужа-ганаар.

«Тоора-Хем» совхозтун ачылары Орай-оол Бараан, Кол Агына болгаш Михаил Кенден олар 10-10 кил олук келгенер.

Аңчы Алатолай Хам-Самбуул олук олардан хөй —13 кил болган.

Бо сезонда Тожунуң аңчылары 193 муң рубльдин олук кирер планын.

Ю. ЕГОШИН.

МЕРГЕЖИЛ БЕДЭН

Каа-Хемниң Бүрөн-Хем суур-га районун ортумак шко-ларынн аразында вольбол маргылаадын болуп эрткен. Оолдардан Сарыг-Сеттин №1 школынн вольбол-истери эки ойнааш, бирги чери алган. Уруглардан Сарыг-Сеттин С. К. Тока аттыг шко-ла кыстары кымга-даа уттурбайн тилекчи болган.

Нити команда талазы-биле бирги чери С. К. Тока аттыг школанн спортчуларына берген, оларга шилдигер күбө-биле тыыскаан.

Маргылаадын киржикчилерин мергежил эркен чыдарга болаарга тык беделден суула колбегиз эгелзеш.

И. БУДУП.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ДЕКАБРЬ 25-ТЕ

КЫЗЫЛДАН
19.00 — Фильмдерини — уруг-ларга. 19.25 — «Анык денни-чилер». Дамчыдыла. 19.55 — Телемелзээр. 20.10 — «Порук Файзулла». Документалдык фильм. 20.20 — «Бистин планетаны». Дамчыдыла. 20.50 — Киножурнал. 21.00 — «Таап-кылар — анык организм-хоралыг». Дамчыдыла. 21.15 — Телемелзээр. 21.25 — Чарла-лар, реклама. 21.30 — 22.40 — «Кара хилин». Урап-чечен фильм.

Редакторун оралакчызы М. Н. СМЕРНОВА.

КИНО

ДЕКАБРЬ 25-ТЕ

«НАЙРАЛ»: «Бидинмес херэажен» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00 шактарда.
«ПИОНЕР»: «Мрамор бажы» 9.30, 11.10, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Угаан сарыма чоктарын неделады» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«ВОСТОК»: Ийи чыл кес-кырына» 15.00, 18.40, «Ийи эргини» 16.50, 20.30 шактарда.
«ЭНЕРГЕТИК»: КУЛЬТУРА БАЖЫНЫНГА: Киночымыз 15.30, «От чокта мы турба» 18.00, 20.00 шактарда.

Т.С. САРЫГЛАР.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП УНЕР

Пар. ама 2. Тираж 15,953 ЧАТЫГ № 296

ОЛИМПИАДА

Танды районун Кочетово сес чыл школазында 4—8 класстарынн өреникчилери тыва чечен-чогаала олимпиа-даны эрттиргенер. Ону тыва кыл башкызы Э. Монгуш баш-карган. Бир дугаарында өре-никчилер шүлүк чогаалар даалга алган. Орта М. Чай-

гылмаанын, К. Оюнун, М. Оюнун шүлүктери эки деп саваткан. Дараада кыска чечен чугаа азы шоолук би-жиринге маргышканар. Орта Л. Оюнун «Чалгапай» деп шоолугу чугаады бедик унелдиг алган. Эң сөөндө өреникчилер уран номчулгага боттарынын мергежилн көр-

гүскенер. Олимпиадага нити бирги чери Л. Оюн эгелзэн. Олимпиада солук, холуг бол-гаш ажилыг болганын өре-никчилер-даа, башкылар-даа демдегеп, моон соккаар өскө-ндө эртенерге эрттиргенер.

О. ОПЕЕН.

АРТИСТЕР—ИШЧИЛЕРГЕ

Ак-Товурактын ажил-ишчи-леринге Тыванын хөгжүм-шин театрынын артистери «Бара-банчы кыс» деп шунин бара-алаткан. Шин соонда артис-тер көрүктүлөр конференция-зын эрттирген. Конференцияда Социалист Күш-ажылдын

Маадыры, башкы С. С. Там-дын-оол болгаш өскөндө-да театрынн чедикчилериниң ба-за «Барабанчы кыс» деп шин-ге артистериниң эки ойнаанын сеткил ханып мактаан. Шин-нин хөгжүм талазы-биле каас-талгазы шала чегей болганын

көрүктүлөр демдегелзэн. Театр-нын нити ажилын чугаалап тура «Найраал» бот деп шин-ни катап тургузуп, көдөз ажил-ишчилерге бараалга-дыр көрүктүлөр длаэн.

Н. САМБУУ.

И. В. МИЧУРИН — САДЧЫ БОЛГАШ КОНСТРУКТОР

И. В. Мичуринни төрзөн черинде бажын-музейинде чаа чүүлер көсүп келген. Ол дээрге аалдарыг селекционер-ин улам боладыраалып кыл-ган херекселери-дир. Мичу-рин конструкторларынга хан-дыштыгыг чорал болган Бүгү-өвүлдезин чогадыкчы-лар нийитиленин хундулел кижигунне согулгана турган. Роза чечектен үс алмырыта

таарыштыр эртемденин кыл-тан херекселни музейге дел-геш. Ол ындаг чечектин чаа сорттарын база өстүргүлзөн. Музейге ол херекселди Болга-ридан келген бир кижик көрүп кааш. Мичуринни херек-сел розалар үс алмырыта амыг аппараттары-биле аажок дөмейин магадалап демде-гелзэн.

Музейини бир өрөөндинде

шак бар. Ону бир аныз кыл-дыр болбаарыткан: бир дом-кызы башпартка, шак үс-шак-ны тускай алаалыг санал эгелээр. Шаптын ханынада уурап-шенер кижик мичунар бижээн: «1923 чыл, ноябрь, Мичурин».

В. СТЕПАНОВ,

(СЗТА-нын корр.).

МИЧУРИНСК.

КАҢМЫЛ-БИЛЕ... ТУЛЧУУШКУН

Хемни аксынга күзүн мөнөөдип эгелзэн сүг хенер-тен соксай берген. Урал-Ку-шумуну бугалар болгаш сүг дерилгелериниң эрелдедиле башкарыла төвүчле совхозтар соксаз чокка телефоннап эге-лаан. Хамык кижини: «Сутуну багары чүге соксады?» деп чангыс-ла айтыр дүвүренип турган. Оон буруулу... кан-мыл болган.

Айтаан ховуга хат-шуурган үш шак үргүлчүлзөн. Ол хо-

вунун канмылдарын бөле шаап, сугта чедир бөөдөп эгел-кен. Первомайск болгаш Кара-Кууш бугаларын хөй-хөй километр үзүп бөөткүн дүй чыгыпкан. Бугаларын бирээ-зини унуна 500 метр черге чаарып мун күбөмөр аң кан-мыллы сүг чак тырып каан.

Агаар-бойдустан байдалы багай түрбүжө. Урал-Кушум эрелденин Киров болгаш Дүргүлүк утаскостарынын коллективтери совхозтар ажилчыларынын дузалачы-

зы-биле бугалар унун кам хо-нук иштине аштап, арылган келген. Кызымак күш-ажыл хундус-даа, дүңе-даа сокса-ваан. Бульдозерлерин, шырга-лыг тракторларын, айнырлар-ны шунтузуу ажилдагы кыр-ген.

Тырылган канмыллы аш-таан соонда, хемнер аксынта сүг катап долуп эгелзэн.

В. КОЛОДУРБСКИЙ,

(СЗТА-нын корр.).

АЛМА-АТА.

КАРТОФЕЛЬ БАЙЫРЛАЛЫ

Латвияга картофелти, та-ныч эгелзешкен бээр ам үш чүс чыл болган. 1673 чылда далай ажилчылары Гам-бургтан ол магда улуска билинмес бир шоодай даял-чештер эгелзешкен. Калган-нын тараачыларына берип каан. Латвиянын шендеринге картофель шак оон тарап үн-ген.

Түс черия совхоз-технику-

мунун өреникчилери чылды-на картофель байырдалын эр-тирп турар. Анаа республика-нын азы-бүрү бугуларын-дан хөй-хөй аалчылар четки-лап мырынай денди омак-хөгүлү, мыт-шимениң бол-ган. Баштак ырлар, шүлүктөр чагылзынп, копкурстарын, маргылааларын кылгалап. Чүгле картофельден белеткээш дүштүкн чөм чыгылаарны

кайткан: столдар кырынаа чүс хире чүүл-бүрү черерип салган болган. Ычан чөм хайындарыкчылары кыраа-нан: чүге дээрге Лиепай ра-йонун чер ажилдачылары бо чылды кастүп көрбөз дүштү — 330 муң центнер кар-тофельди алган.

(СЗТА-нын корр.).

КАЗДАНА,

Латвия ССР.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: 667006

Бизыл, Шетинкин-Кравченко кулмучуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: калдыраан 23-54, ханыскалгалы секретарынын 23-35, партияжы амыг ажилынын 21-47, үлөтүбү калдыраан 22-64, чаага калдыраан тераянын 31-75, корректорларын 27-41. Солун келбей барганга

Чыла АССР-ния Министрлер Чөвүлелин Ном үнүрер чер, полиграфия

Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларынын 35-24, пропаган-ва ирал калдыраан 37-13, күлтура калдыраан 23-54, көдөз ажилы 41-27, информация база совет, тургузуп калдыраан 20-60, бугал-

болгаш ном садынын талазы-биле эргеленин типографиязы, (Бизыл Шетинкин-Кравченко кулмучуу бажы № 1), ТС-01566